

(א) לעיל (ו' ע"ג) (ב) כ"ב ק"ה, (ג) נכירות מנ"ה, (ד) ו"ח ע"ח פירש"י פה ב"מ י"ד: כמובן (ה) מ"ה מנ"ה (ו) ו"ח ע"ח מוספות כ"ב כ"ב: ד"ה אי דלכא ומוס' לקמן מו: ד"ה ה"ג

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעלי והמתן יתנה לו: שמות כא לד

גילוי הש"ס

גמ' מספיקא לי' אי כיוורש. ע' כ"ב סב ע"ב מוספות ד"ה תמנר:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משהחזיק כו' כ"ו שלל הל' כו'. י"ב ור"ף מפרש שערינו עם עשותיו ע"ש: [ב] שם ב"ד וכלל נתן מעות איירי. י"ב רמב"ם: מפרש אפילו בנתן מעות: [ג] בא"ד ואל' ולמנ' י"ב לפי מ"ש במוס' למטה ד"ה רב הול' כו' לא קשה מתי וע' מוספות ב"מ ד' ד"ה עד:

רבינו חננאל

פ' חייאתא קטירי, נדך קשור מלא ולא ארדון) אי מים אי יין או שמן יש בו, וקניניה אותו במה שיש בו ונמצא מים, כך זה. ורב הונא אמר כל מילי מיטב הוא לא א' דוקא אלא או ספק או מיטב. ואותו עליה רב נתמן כרב לרבות שוה כסף. ופרקי' לה הכא במאי עסקי' בדלית' לה. ואמ' ליה רב נתמן בדלית' לה פשיטא, דאמרי אינשי ממיר שוחרן [פארן] איפרע. ואמ' ליה רב הונא מור דחמי' אמרי' ליה ויל טרח ובין אייתי' לה. קמיל דלא. מיהא שמעינן דלא מסלקין לבעל חוב בארעא בשומא אלא הובא דקום לן דלית ליה ללוה מעת למיפרעיה. אבל אי אית ליה מעות, מחוייבין ליה למיפרעיה או לזבזבי הוא ולאיתיי' ליה מעותיו. יש מי שאומ' הני מילי בניזקין, דרמי' בהו מיטב. והאי גרסינן ב' הובא לאשתו אמ' ליה רב [פסא] לרב חמא ודאי אמריתו שמעיה דקום מאן דסיק חזי בחבריה ואמ' ליה שקול מן ארעא, אמרי' ליה ויל ובין ואיתי' ליה. ואמ' ליה, לא. התם נמי בדקין לן ביה דלית ליה ותי, וכבר פירשנוהו בתחלת פרק המוכר פירות י"ז יפה ומבואר. אמר רב אסי כספיה הוי הן בקרקע למאי חילת' לענין שטב, הוי רב הונא. אימא וכן אמר רב אסי. אימר ר' ב' אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן, רב אמ' בטלה מחלוקת וחתורין וחקורין ב' החלקין הנשארים לג' חלקין, ושמואל אמ' ויתר. רב אסי אמ' רב הונא שנטל חלקו רביע בקרקע ורביע במעות. רב אסי מספקא ליה אי כרב ונטל חלק כאחד מן השנים אי כשמואל ואינו נטל כלום. ובין דמספקא ליה, קיימ' לן

עסיקין. עוררין לומר שלנו היא: חייסא דקיערי. שק קשורה ז' מלא רוח: ואיכל דאמרי אפילו באחריות נמי. אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה אפי"ה אינו יכול לחזור בו: דאמר ליה. מוכר: אחוי טרפך. כמתנו

לך ב"ד שטר טרפא שצדין נטלו

מןך ואשלו לך: רב סולא אמר. לא קשיא קראי דלעיל כסף ומיטב דהכי קאמר רחמנא או כסף יתן לו או מיטב שדמיו. והא דלא איירי רב הונא עד הכא משום דבעי לאסוקי למילתא דרבי ישמעאל ור"ע דבעו לעיל [ו:] כשהן שמין אותו (י' בינונית) בשלו הן שמין ו' ועד הכא קמיירי ואילי: שוה כסף. ואת אמרת כסף: דגליס ליה. לא כסף ולא שדות: מהו דסימא אמרין ליה. למזיק: ויל טרח וזבין. סובין כספך ואיתי' ליה כסף קמ'': לענין מיטב. דאפי' יש לו עדיית מסלק כספך אי בעי: ייינו דרב הונא. והוא ליה לממר וכן אמר רב אסי: ונטל קרקע. בשביל מצות אביהם: דאזיל האי. אח: ושקיל פלגא כנספיה. עם אחיו והיינו דקאמר הרי הן כקרקע דבעל כספים נמי ירע חלי חובו של אביו: האי צרא והאי לא צרא. בתמיה. כלומר בעל כספים לא היה צרא לפרוע חוב אביו צרא בעל הקרקע הוי צרא: אינא דאכל דלאדך גיסא פרכין דבעל כספים לא ליחייב דאמר ליה לבעל קרקע להכי שקלי כו': לשני אחין שחלקו. קרקע: וכו' ונטל חלק האחד. דמשלם לו האחר חצי חלקו או קרקע או מסלק ליה צווי והיינו הרי הן כקרקע דמאי מסלק ליה צווי כבקרקע: נטלה מחלוקת. סותה חלוקה צטילה ומוחרים וחולקים צויה החלק הנשאר: ויסר. אבד: רביע בקרקע. יחזיר לו רביע חלקו או קרקע או מעות: ורביע במעות. או רביעית במעות כמו דתנן ביצמות (ד' ב:) חלק ועשה צה מאמנר ונתן גט ובעל: כיוורש דמו. ועל שניהם לפרוע הלכך מחצית חלקו יחזיר לו: אי נלקוחוס דמו. ואין לו עליו כלום הלכך רביע מאותו חלק המגיעו

יפרע דה"ל ספק ממון וכל ממון המוטל כספק חולקים ואין נוטל עמו אלא רביע והלה יכול לסקול או בקרקע או במעות: ל"א ורביע במעות. ממש לצד רביע בקרקע והיינו הרי הן בקרקע. מספקא ליה אי כיוורשין דמו ומייצ להחזיר לו מחצית חלקו קרקע ולא יכול לסקול במעות או נלקוחות דמו ומיניה לזכות באחריות דמי ומייצ להחזיר לו מחצית מה שאיצד אכל במעות יכול לסקול הלכך יחזיר רביע בקרקע כיוורשים ורביע במעות כמוכר באחריות. ולשון ראשון שמעתי: אכל הכא דבעל הקרקע כספק ולא בעל הכספים דמוטלי דיחמי לא משתעבדי לצי"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד בעל הקרקע שיחזיר על בעל כספים:

ועל הקרקע שיחזיר על בעל כספים:

ומהר"ק חלקו ש"ל אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אציהן ואין יכול לטול חלק האחד דקדמית צברק י"ט נוהלין (ב"ב דף קה). ילא עליהם שטר חוב כבוד ונתן פי עיני ויש לומר דמיייר הכא שפשוט אפוטיותי: ורב אמר בט"ה מחלוקת. משמע דלא מצי לסקולין צווי מנדקאמך בעלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסקול צווי צאותו רביע שנטל מכה ירושה ויש לומר דרב אסי כצירה ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסקולין צווי משום דאמנר ליה אנא לבעל חוב נמי מסלקנא צווי ורב אין חושש לאותה סברה ואע"ג דמיייר בשעשאו אפוטיותי לא מיייר כעין אפוטיותי דהמקבל (ב"מ דף ק:) דמשמע תסם דלא מצי מסלקן ליה צווי וחס תאמר מכל מקום יתן מעות ויפרה הקרקע בעצל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (ס' דף ה:) דשומא דהרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזנבה או אורחא דאמנר תסם דלא דהרא:

כיוורשים הוו. דלא נלקוחות באחריות הוו אמאי בעלה מחלוקת ישלם לו מעות: רב אמ' מספקא ליה בו'. בלשון ראשון פ"ה שנטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיוורשין הוו אי נלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיוורש דלמא פשיטא ליה דלאו כיוורשים יניחו אלא מספקא ליה אי הוו נלקוחות באחריות או נלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחריו: ה"ל רב נוצר רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחזירו עליו הראיה:

אליעזרא לקחו זה מה בלוס, והוא הדין לענין חזרה ביוגל. דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין הן וכן ציבול דלרב אין מחזירין. וסיון דללוס, הוה הלכך מחצית חלקו יחזיר לו (שם). האחרים שחלקו לקוחות. דלא צריכה ונמצא אלא אחד נטל חלק אחדו וזכאילו מחציתו של חלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וסיון לקוחות נניח והא דלא לזכות שלא באחריות דמו, כליו אמרו זה הוא אינו מקבל אחריות חלקן עלי דמי, דמסתמא לא מקבל, דאע"ג דבני מוכר קרקע לחבירו קיי"ל אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע מתכניה, דלא שדי אינשי חוץ כבד, אכל לגבי ירושתא אחין דכל אחד טעל חלקו, כהניא תנאה דאיחא לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו וזו משתעבד לו שדה, כי היכי דרדייה לא משתעבד לחבירו (שם). מספקא ליה אי כיוורשין דמו. ומייצ מן השדה הדין הדין דלמנו המוטל כספק חולקין, או חלק מעות יחזיר לו. דל"ל אלא הווי לו חזי והוה מפקיעא ליה בחזי ובשביל עניוקן לא אפסיד מחצית. לטון אחר פירש דעיו וקי צ"ק (והלא כ"ש) כהן כ' ומסוס לשון ראשון, כי פירש דעיו וכן הוא שאין ממש נהי' לשון אחיון. דכל היכי דפליגי בגמרא תנאה מנאי או תנאה אמוראי כי האי הונא שהאחר ספק לו להכריע בדבריו מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס דבריו שניהם, בנזקתם סבירה ליה כי האי ונמקת' ס"ל כאלך, אבל הכא מצינ' חלקו כ"ב דף קרקע ומעות, אי"כ במאי קאי כשמואל, הא רב ושמואל לא פליגי בכי אם יסקלון בקרקע או בשטב, אלא אם יחזיר לו חלקו אם יאכל (והש"ס ב"ב ב"ב)

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מ.

ויצאו עליה עסיקין. פירוש עורררים אכל אין לפרש אנשים דא"כ אפי' באחריות משהחזיק צה אמאי יכול לחזור לינמא ליה מולך גרס: משהחזיק בה אין יבול' לחזור. צפ"ק דב"מ (דף יד:) פרש"י אע"ג שלל נתן

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ויצאו עליה עסיקין *עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דאמר ליה חייאת דקטרי סברת וקבלת מאימת הואי חזקה ימכי דייש אמצרי ודוקא שלא באחריות אבל באחריות לא ואיכא דאמרי יאפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלו לך רב הונא אמר או כסף או מיטב אייתיביה רב נתמן לרב הונא וישיב (לרבות שוה כסף אפילו סובין הכא במאי עסקינן בדלית ליה אי דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרין ליה זיל טרח ובין ואיתי' ליה כסף קמ"ל אמר רב אסי כספיה הרי הן כקרקע למאי הלכתא אילמאי לענין מיטב היינו דרב הונא אלא לשני אחים שחלקו ונטל אחד קרקע ואחד כספים ובא בעל חוב ונטל קרקע ידאיויל האי ושקיל פלגא בכספים בהדיה פשיטא האי ברא והאי לאו ברא איכא דאמרי אדרבה לאידך גיסא דא"ל להכי שקלי כספים דאי מגנבי לא משתלמנא מינך ולהכי שקלת ארעא דאי מטרפא לא משתלמא לך מידי מינאי אלא לשני אחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן והא אמרה רב אסי חדא זימנא דאיתמר ה"ה האחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר ה"בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר ה"רב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כיוורשים הוו ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו ילקוחות וכלוקח שלא באחריות דמי ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות * מספקא ליה אי כיוורשין דמו אי בלקוחות דמו הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות אלא מאי הרי הן בקרקע לענין מיטב אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי א"ר זירא אמר רב הונא במצוה עד שלישי מאי שלישי אילימא

טרח וזבין ואיתי' חזי כדאמר תרסא וזבין חזי כדאמרין לקמן בפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הצית חזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואיתי' חזי כדמוכה צהית והעליה (ב"מ דף קיח). דלאן יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך: פשיטא הא' ברא וזבין ברא. ואם לא תאמנא פשיטא ליה והא שמואל אמר בסמוך בא ב"ה ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים כספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד בעל הקרקע שיחזיר על בעל כספים:

כמו כן דינו כדאמרין לקמן בפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הצית חזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואיתי' חזי כדמוכה צהית והעליה (ב"מ דף קיח). דלאן יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך: פשיטא הא' ברא וזבין ברא. ואם לא תאמנא פשיטא ליה והא שמואל אמר בסמוך בא ב"ה ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים כספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד בעל הקרקע שיחזיר על בעל כספים:

וכחלין (ב"ב דף קה). ילא עליהם שטר חוב כבוד ונתן פי עיני ויש לומר דמיייר הכא שפשוט אפוטיותי: ורב אמר בט"ה מחלוקת. משמע דלא מצי לסקולין צווי מנדקאמך בעלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסקול צווי צאותו רביע שנטל מכה ירושה ויש לומר דרב אסי כצירה ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסקולין צווי משום דאמנר ליה אנא לבעל חוב נמי מסלקנא צווי ורב אין חושש לאותה סברה ואע"ג דמיייר בשעשאו אפוטיותי לא מיייר כעין אפוטיותי דהמקבל (ב"מ דף ק:) דמשמע תסם דלא מצי מסלקן ליה צווי וחס תאמר מכל מקום יתן מעות ויפרה הקרקע בעצל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (ס' דף ה:) דשומא דהרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזנבה או אורחא דאמנר תסם דלא דהרא:

אליעזרא לקחו זה מה בלוס, והוא הדין לענין חזרה ביוגל. דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין הן וכן ציבול דלרב אין מחזירין. וסיון דללוס, הוה הלכך מחצית חלקו יחזיר לו (שם). האחרים שחלקו לקוחות. דלא צריכה ונמצא אלא אחד נטל חלק אחדו וזכאילו מחציתו של חלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וסיון לקוחות נניח והא דלא לזכות שלא באחריות דמו, כליו אמרו זה הוא אינו מקבל אחריות חלקן עלי דמי, דמסתמא לא מקבל, דאע"ג דבני מוכר קרקע לחבירו קיי"ל אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזבין קרקע מתכניה, דלא שדי אינשי חוץ כבד, אכל לגבי ירושתא אחין דכל אחד טעל חלקו, כהניא תנאה דאיחא לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו וזו משתעבד לו שדה, כי היכי דרדייה לא משתעבד לחבירו (שם). מספקא ליה אי כיוורשין דמו. ומייצ מן השדה הדין הדין דלמנו המוטל כספק חולקין, או חלק מעות יחזיר לו. דל"ל אלא הווי לו חזי והוה מפקיעא ליה בחזי ובשביל עניוקן לא אפסיד מחצית. לטון אחר פירש דעיו וקי צ"ק (והלא כ"ש) כהן כ' ומסוס לשון ראשון, כי פירש דעיו וכן הוא שאין ממש נהי' לשון אחיון. דכל היכי דפליגי בגמרא תנאה מנאי או תנאה אמוראי כי האי הונא שהאחר ספק לו להכריע בדבריו מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס דבריו שניהם, בנזקתם סבירה ליה כי האי ונמקת' ס"ל כאלך, אבל הכא מצינ' חלקו כ"ב דף קרקע ומעות, אי"כ במאי קאי כשמואל, הא רב ושמואל לא פליגי בכי אם יסקלון בקרקע או בשטב, אלא אם יחזיר לו חלקו אם יאכל (והש"ס ב"ב ב"ב)

עין משפט נר מצוה

עו א ב ג מ"י פ"ט מהלכות מוכרה הל' א סמך עשין סב טושי"ע ח"מ סיון רכו

ספ"ה: עה ד ה מ"י פ"י מהל' נהלות הלכה א סמך עשין לו טושי"ע ח"מ סיון קעה ספ"ה ד:

ע ב ו מ"י פ"ב מהלכות שכנים הלכה יז ופ' יא מהלכות שמיטה ויזל הלכה כ סמך עשין פ"ב טושי"ע ח"מ סיון קעה ספ"ה ג:

ע ז ז רכז אלפס פ"ג דסוכה דף רנז:)

מוסף רש"י

ויצאו עליה עסיקין. עוררין, כמו (בראשית טו) התעסקו עמו (ב"ם ד'). עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. אם לא נתן מעות (כתובות צג. וב"ם יד.). אינו יכול לחזור בו. ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקמה במקום המעות על זה הורה (ב"ם יד.) שהקרקע נקמה במקום כי א"ל חוק וקי ויש מחזיקין מיד ונתמנן מעות לאחר זמן ומשהחזיק צה נחמייח המעות (כתובות צג.). חייאתא. שק קטן, דקיערי. מלא קשירי (שם וב"ם שם).

סברת וקבלת. דדמי מחצית כסף, כלומר מחצית לאכל מעותין מספק (כתובות צג.). מוכי דייש אמצרי. לאו כהילוך מיייר אלא כהגנה מחצית ודש הקרקע לתמן את המילי וחלקו דהיינו עלל וגדל (והש"ס ב"ב ב'). אפילו באחריות נמי. מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין, ולא אמרין סוף סוף עליה הדין ואסתווי דינא לנתן לו (כתובות צג.) אע"ג דסוף סוף עליה הדין אין יכול לחזור בו, שהמכר מעכב עליו ולא מצי אמר הוא האילו וסופרן לטול י מעותיו השתד דעיידי טאכנס (ב"ם יד.). אחוי טירפך ואשלו לך. כשעמיתין וחס דבין ויכתוב לך דיינן שטר טורף עלי' שצדין טרפיה ממך בשבילי בא שטלן, וכל כמה דלא מעשר דבין איני ילא מהס (שם) אחוי טירפך, שטר טירפא כצ"ד שכתבו לך שאלהם השעה מידן דבין ותחזור עלי' לטורף, וכן זמן שלל יתמה מידן לא אשלו, שהיבדע עסקין שאין זוכין דבין (כתובות צג.). ישיב. כסף ישיב לבעלי, דהוא ליה למיכתב בעל הבור ישלם כסף לבעלי, ישיב דבתר רחמי' לנתן לו. האילו וכבר תנא ישלם, לרבות כל השבות (שערי ד). ורב אסי אמר. לא בעלה מחלוקת לטול מהס מחלק אחי כרב, וכן לא ויתר כשמואל לגמרי, אלא טעל רביע קרקע משדה אחיו, דהיינו חצי חלקו, או רביע יתן לו אחי מעות דמאי א"ל אלא הוי מחלוקתא ליה לבעל חוב צווי שאיר ליה נחמייח לו אפי' כי אם ס' ולידדך נמי חזי משלמנא, וטעמא מפרש לקמיה דמספקא ליה אי כרב אלא כשמואל ונתמנן המוטל כספק חולקין (והש"ס ב"ב דף ק.). כיוורשים הוו. מורס ירצין ים עלייה לפרוע בין טולן מותא אביהן, דמשום חזקה לא אסתלקו מקרקעי דדידיה מבעל חוב דלאהורן, דבסורא ליה לרב ים כצירה, הוכריה דהרב שיה כל אחד מחלק הראוי לו ונמצא דלא

(א) ע"י מוס' ד"ה רב הונא. (ב) ס' קנ' ב"ב ד"ף.

להחזיר מחצית חלקו, כרב, דעל שניהם לפרוע חובת אביהן, אי בלקוחות דמו. ואינו חייב כלום, הלכך יפרע רביע לחזיו מן השדה המוטל כספק חולקין, רביע כל חלקו מעות ורביע קרקע נמצא שני רביעיים חצי. עניוקן לא אפסיד מחצית. לטון אחר פירש דעיו וקי צ"ק (והלא כ"ש) כהן כ' ומסוס לשון ראשון, כי פירש דעיו וכן הוא שאין ממש נהי' לשון אחיון. דכל היכי דפליגי בגמרא תנאה מנאי או תנאה אמוראי כי האי הונא שהאחר ספק לו להכריע בדבריו מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס דבריו שניהם, בנזקתם סבירה ליה כי האי ונמקת' ס"ל כאלך, אבל הכא מצינ' חלקו כ"ב דף קרקע ומעות, אי"כ במאי קאי כשמואל, הא רב ושמואל לא פליגי בכי אם יסקלון בקרקע או בשטב, אלא אם יחזיר לו חלקו אם יאכל (והש"ס ב"ב ב"ב)